

De fysiske rammer på erhvervs- uddannelserne

dcum.

dansk
center for
undervisningsmiljø

viden til praksis

Forord

I august 2015 trådte en ny erhvervsuddannelsesreform i kraft – en reform, hvis målsætninger og indsatsområder bl.a. stiller krav til de fysiske rammer. Dette påvirker både didaktiske, organisatoriske og strukturelle prioriteringer ude på skolerne.

Med dette materiale ønsker vi på Dansk Center for Undervisningsmiljø, DCUM, at sætte fokus på erhvervsuddannelsernes fysiske rammer og samtidig give anbefalinger til, hvordan reformens krav kan imødekommes i praksis.

Vores forhåbning er, at dette materiale når helt ud på skolerne, hvor det konkrete arbejde foregår. Her skal det danne afsæt for refleksioner og samtidig fungere som inspiration til, hvordan indsatser omkring de fysiske rammer kan bidrage til at styrke elevernes trivsel.

God læselyst.

Jannie Moon Lindskov, centerleder, DCUM

Indledning

Et af erhvervsuddannelsesreformens klart formulerede mål er, at "Tilliden til og trivsel på erhvervsskolerne skal styrkes". Det betyder, at der nu gennemføres nationale trivselsmålinger på erhvervsuddannelserne, og da den første nationale trivselsmåling blev gennemført i efteråret 2015, viste resultatet, at erhvervsskolerne generelt scorer lavt, når det kommer til de fysiske rammer (Undervisningsministeriet 2015). Derfor er det vigtigt med en styrket indsats omkring de fysiske rammer som en del af arbejdet med elevernes trivsel.

Dette materiale fokuserer på fire relevante områder i arbejdet med de fysiske rammer på erhvervsskolerne.

Side 8

Det organisatoriske niveau.

Hvilke bygningsfysiske opdateringer og justeringer kræver erhvervsskolereformen?

Side 14

Skolen som social ramme.

Hvordan kan det fysiske miljø understøtte skolen som social ramme?

Side 20

Rammer til motion og bevægelse.

Hvordan kan I på erhvervsskolerne arbejde med de fysiske rammer, så de understøtter reformens krav om 45 minutters gennemsnitlig bevægelse hver dag på grundforløb 1 og 2?

Side 26

Virkelighedsnær undervisning.

Hvordan kan I kan arbejde med det fysiske miljø i forhold til at skabe virkelighedsnær og praksisorienteret undervisning?

De fire fokusområder udspringer af et projekt om fremtidens læringsrum på erhvervsskolerne, som DCUM deltog i i 2015. Projektet var initieret af RealDania med en partnerskabskreds af erhvervsskoler og eksperter. Arbejdet i partnerskabskredsen resulterede i guiden Erhvervsskolernes designudfordringer (SIGNAL 2015), som indeholder 10 centrale designudfordringer, som erhvervsskolerne på forskellig vis skal løse, hvis de fysiske rammer skal matche målsætningerne i erhvervsuddannelsesreformen.

Det vigtigste bygnings-
fysiske tiltag er indsatsen
for at gøre skolen mere
attraktiv som social ramme.

DCUM rundspørge

I foråret 2016 gennemførte DCUM en rundspørge på en række danske erhvervsskoler for at samle meninger og holdninger fra elever, undervisere og ledere omkring de fysiske rammer på netop deres skole. Undersøgelsen giver en interessant pejling på, hvordan danske erhvervsskoler oplever, at deres skoles rum og rammer fungerer inden for de fire områder, vi fokuserer på i dette materiale.

Dette materiale bygger blandt andet på en beskrivende analyse af talmaterialet for hver af målgrupperne. Hvert af de fire fokusområder har sit eget afsnit i materialet, og hvert afsnit afsluttes med en række anbefalinger til, hvordan I på jeres erhvervsskole kan arbejde videre med de enkelte fokusområder.

Rundspørgeren bygger på et spørgeskema, som er udviklet af DCUM i samarbejde med SIGNAL Arkitekter. Spørgeskemaet er målrettet elever, undervisere og ledere på danske erhvervsskoler og omhandler de designmæssige udfordringer, som påpeges i guiden Erhvervsskolernes designudfordringer.

Indsamlingsperioden var onsdag d. 1. maj til d. 6. juni 2016. 19 erhvervsskoler svarede ja til en åben invitation til at deltage. I alt besvarede 509 respondenter spørgeskemaet. Heraf er 42 ledere, 227 undervisere og 240 elever. Talmaterialet er dermed ikke stort nok

til at give et repræsentativt billede af, hvad elever, undervisere og ledere mener om erhvervsskolernes rum og indretning.

Knap halvdelen af de deltagende skoler – 9 ud af 19 – har mellem 2.000 og 4.999 elever. Fire skoler har mellem 1.000 og 1.999 elever, mens de resterende seks skoler har under 1.000. Alle skolerne tilbyder grundforløb 1 og 2 samt hovedforløb (en skole undtaget). 17 skoler udbyder AMU-kurser, og 13 udbyder EUX-uddannelse. Ca. halvdelen tilbyder EUD10 og HTX (hhv. 8 og 10 skoler), mens 32 % tilbyder HHX.

Det organisatoriske niveau

Erhvervsuddannelsesreformens *Aftale om bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser* kræver ny praksis i gamle bygninger. Flere erhvervsskoler er godt i gang med forskellige større og mindre tiltag for at ramme målsætningerne i reformen. Men en række af reformens målsætninger stiller krav, som kræver større organisatoriske overvejelser og tilpasninger.

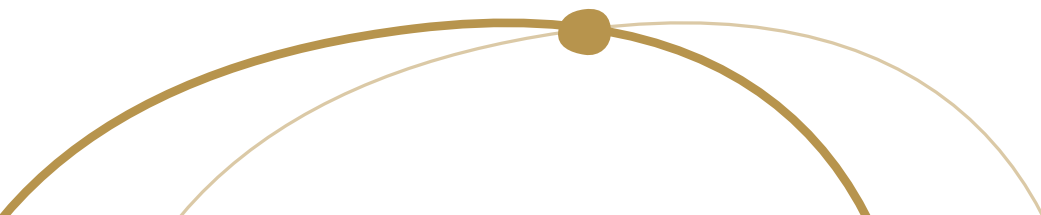
Hvilke nye behov og forventninger stilles til skolerne?

Hvordan harmonerer reformimplementering med skolens vækststrategi?

Derfor er det vigtigt for den enkelte skole at se på, hvordan de bruger deres rum og rammer, og om de kan optimere dette gennem ændret brugeradfærd. De fysiske rammer er i sig selv ikke så interessante, men de fysiske rammers samspil med skolens organisatoriske retning samt pædagogiske og didaktiske ambitioner er til gengæld et både relevant og interessant fokusområde.

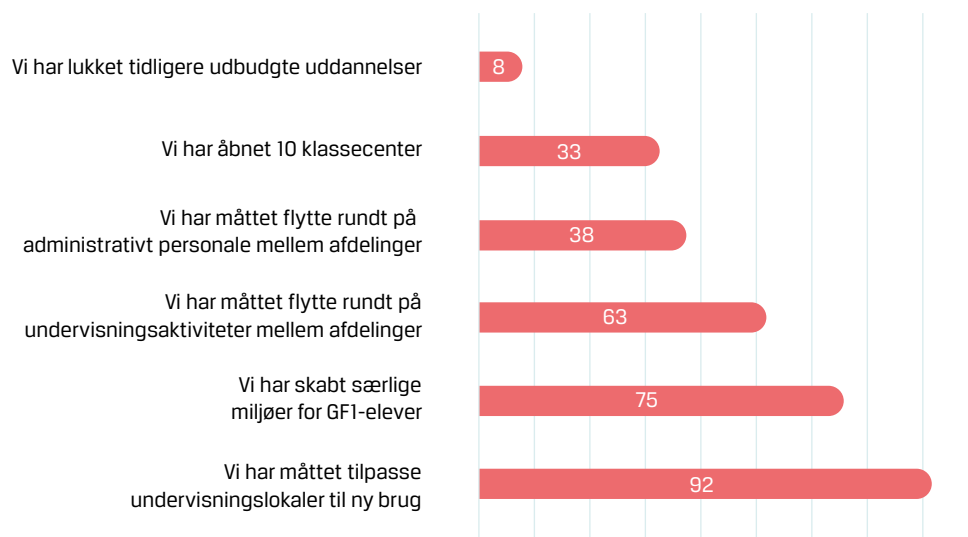
I dette afsnit tager vi udgangspunkt i DCUM's rundspørge, og vi sætter fokus på de bygningsfysiske tiltag, som erhvervsuddannelserne står over for i kølvandet på reformen.

I rundspørgen fra 2016 svarer 57 % af de adspurgte ledere, at de som følge af erhvervsskolereformen har gennemført bygningsfysiske tilpasninger på deres skole. Tilpasningerne handler primært om at etablere undervisningslokaler til ny brug, at skabe særlige miljøer til GF1-elever samt flytte rundt på undervisningsaktiviteter. Se figur 1.

Figur 1. Hvilke bygningsfysiske tilpasninger har I gennemført på din skole som følge af den nye erhvervsskolereform? //Ledere (%)

Kilde: Rundspørge DCUM 2016

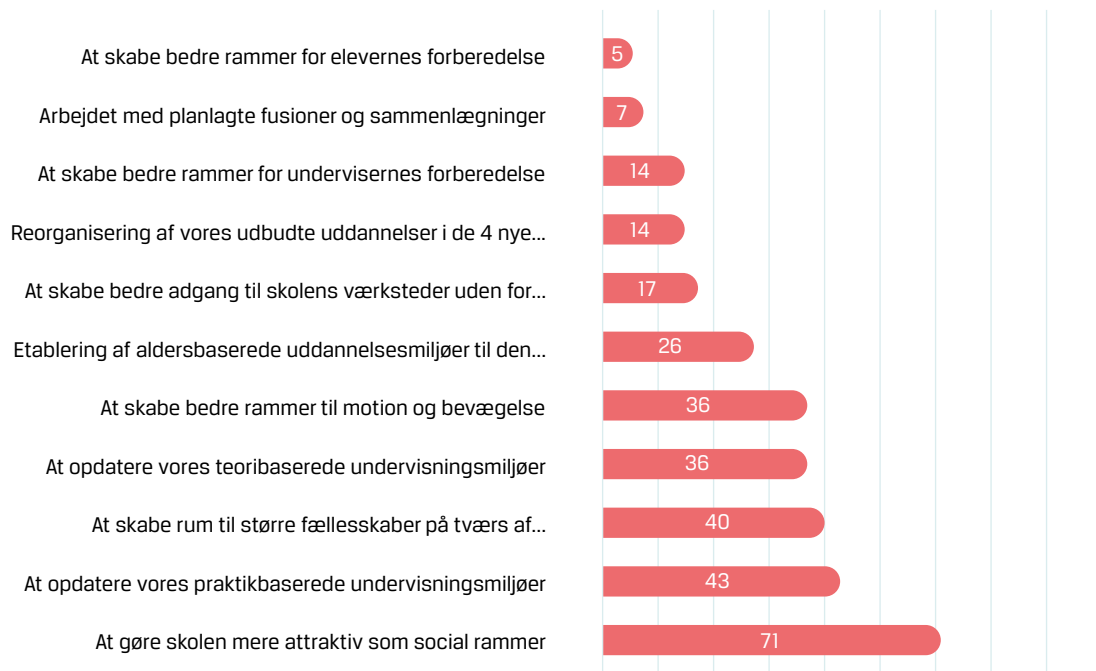
Note: n=24. Spørgsmålet er kun stillet til ledere, som svarede ja til spørgsmålet "Har I som følge af den nye erhvervsskolereform gennemført bygningsfysiske tilpasninger på din skole?". Respondenterne har haft mulighed for at sætte flere kryds. Den samlede procentsats ender derfor på mere end 100.

Attraktive sociale rammer er vigtigst

Ifølge de skoleledere, som deltog i rundspørgen, så er indsatsen for at gøre skolen mere attraktiv som social

ramme mest presserende. På en delt andenplads placerer de indsatsen for at skabe rum til større fællesskaber på tværs af uddannelserne og indsatsen for at opdatere skolens praksisbaserede undervisningsmiljøer. Se figur 2.

Figur 2. Hvilke af de bygningsfysiske tilpasninger af din skole betragter du som mest presserende på din skole lige nu? (Vælg de 3 indsatser, som du mener er vigtigst) // Ledere (%)

Kilde: Rundspørge DCUM 2016

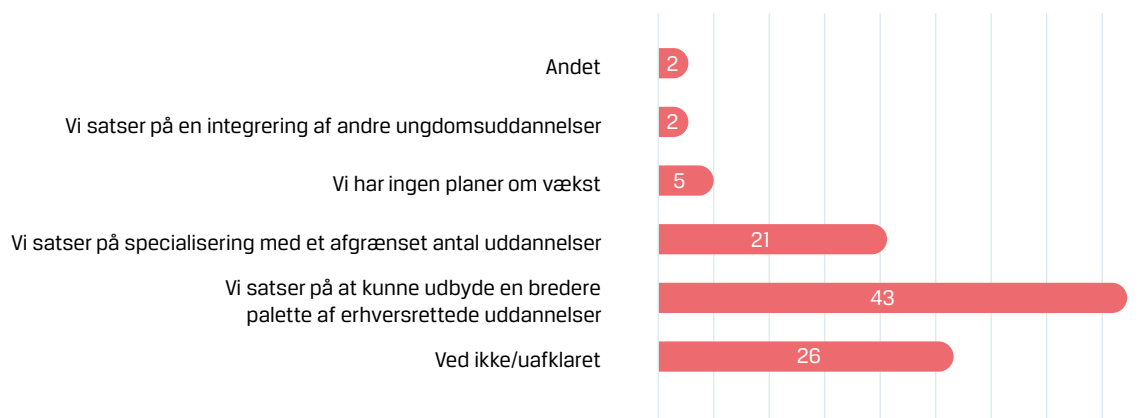
Note: n=42. Respondenterne har haft mulighed for at sætte flere kryds. Den samlede procent-sats ender derfor på mere end 100.

Skolernes vækststrategier

Ser vi på skolernes forskellige vækststrategier, så dyrker flere en breddestrategi frem for specialisering. På tværs af de 19 deltagende skoler angiver flest ledere (43 %), at deres skole satser på at kunne udbyde en bredere palet af erhvervsrettede uddannelser som den vækststrategi, der

dyrkes på deres skole, mens 21 % angiver, at deres skole satser på specialisering med et afgrænset antal uddannelser som deres vækststrategi. 26 % er uafklarede. Det er værd at notere sig, at blot 5 % angiver, at de aktuelt ingen planer har om vækst. Jf. figur 3.

Figur 3. Hvilken vækststrategi dyrker jeres skole? // Ledere (%)

Kilde: Rundsørge DCUM 2016
Note: n=42.

Samlet set er det interessant, at indsatsen for at gøre skolen mere attraktiv som social ramme er den af de bygningsfysiske tiltag, som vurderes højest blandt rundspørgens deltagende ledere. Det indikerer, at erhvervsskolerne med reformen har fået et øget fokus på en ny og yngre elevgruppe, der er mere sammenlignelig med de øvrige ungdomsuddannelser. Det kan også være en del af forklaringen på den breddestrategi, som kendetegner flere af de adspurgte skoler. Set ud fra DCUM's perspektiv er

det positivt, at indsatsen for at gøre skolen mere attraktiv som social ramme scorer så højt, som det er tilfældet. Det indikerer, at der på erhvervsskolerne er et øget fokus på undervisningsmiljøet samt elevernes generelle trivsel i arbejdet med at skabe en god og attraktiv skole. I disse overvejelser spiller valg af vækststrategi en rolle, idet hhv bredde- eller specialiseringsfokus er afgørende for elevgruppens sammensætning og de sociale rammer som skal etableres.

Anbefalinger til 'det organisatoriske niveau'

- Både store og små bygningsfysiske tiltag er vigtige at tænke ind i sammenhæng med de overordnede organisatoriske indsatser. Der kan fx være oplagte fysiske her og nu-tiltag eller overordnede bygningsfysiske indsatser, der skal revurderes i forhold til andre organisatoriske indsatser.
- Elementer som fx inventar og andre artefakter er det, der ved første øjekast kendetegner en skoles kultur. Disse elementer har indflydelse på både underviseres, elevers og besøgendes adfærd. Overvej, hvad I mener er de 3 vigtigste elementer, som bør være eller ikke være en del af jeres fysiske faglige og sociale miljø. Hvordan vil vi indrette os? Hvilken udsmykning vil vi have? Hvordan vil vi omgås hinanden? Hvilken jargon vil vi kendetegnes ved etc.? Denne øvelse kan med fordel laves i samarbejde med både undervisere og elever.
- Lad jeres fysiske rammer understøtte skolens organisatoriske retning samt pædagogiske og didaktiske ambitioner. Overvej, om de fysiske rammer afspejler de aktiviteter, der skal foregå på skolen, og de varierede elevgrupper, skolen skal rumme? Tillader rammerne tilpas praksisbaserede og virkelighedsnære undervisningsmiljøer? Og harmonerer rammer og inventar med jeres vækststrategi?

Skolen som social ramme

I erhvervsuddannelsesreformen står der, at erhvervsuddannelserne skal tilbyde eleverne socialt inspirerende miljøer. Dette gælder særligt for elever under 25 år. De skal føle, at de er en del af et ungdomsmiljø, der understøtter fællesskab og andre sociale aspekter af uddannelseslivet.

For at kunne tilbyde sine elever et socialt inspirerende miljø skal man også skabe fysiske rum og rammer, der motiverer til fællesskab og understøtter lysten til samvær med andre på skolen. Det er udslagsgivende faktorer, hvis elevernes generelle trivsel og læring skal styrkes. Et godt socialt miljø tiltrækker ikke blot de unge, men er i høj grad også med til at fastholde dem på uddannelsen.

I dette afsnit fokuserer vi på samspillet mellem de fysiske rammer og det sociale liv på erhvervsuddannelserne. Med udgangspunkt i tilkendegivelserne i DCUM's rundspørge fokuserer vi her på skolen som social ramme og kommer med en række anbefalinger til, hvordan de fysiske rammer kan indtænkes og bidrage til, at skolerne bliver mere attraktive og socialt inspirerende.

Der er god grund til netop at se på den kobling. Erhvervsskolernes elevtrivselsmåling fra 2015 viser en sammenhæng imellem elevernes velbefindende på uddannelserne og de fysiske forhold på skolen. Jo dårligere eleverne befinder sig på skolen, jo mere negativt vurderer eleverne forholdene på skolen. På en skala fra 1-10, hvor 1 er den

dårligste vurdering, er der blandt de elever, som vurderer, at forholdene på skolen som helhed er 1-3, 2 %, der er glade for deres skole. Blandt de elever, som vurderer, at forholdene på skolen som helhed er 8-10, er der 81 %, der er glade for deres skole.

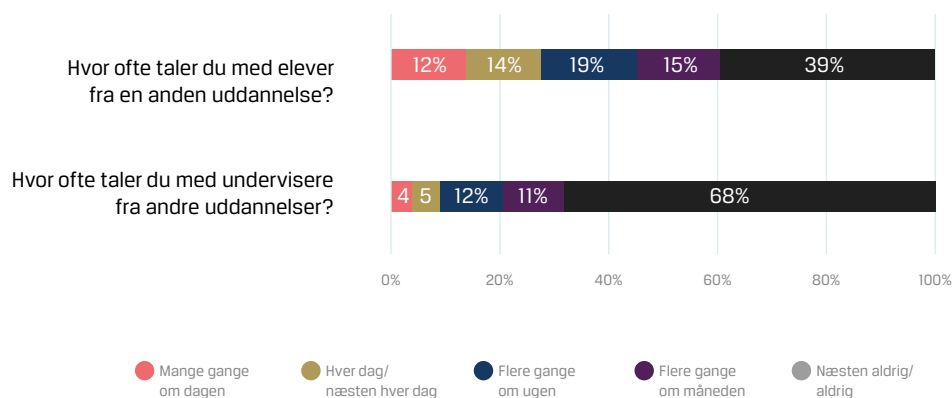
De fysiske rammer har således stor betydning for det liv og de aktiviteter, der udspiller sig på skolen. Rammerne kan enten modarbejde eller understøtte det sociale samvær mellem eleverne. De gode fysiske rammer skabes først og fremmest gennem en bevidst stillingtagen til, hvor og hvordan skolen ønsker at skabe rum til socialt samvær.

Socialt samvær på tværs

Flere erhvervsuddannelser opleves som separate enheder med hver sin indgang til den store skole. Eleverne identificerer sig i højere grad med faget og uddannelsen end med skolen som helhed. Sammenlignet med eksempelvis det almene gymnasium, så er det på erhvervsskolerne sværere at etablere en samlet identitetsskabende arena.

Ser man på de 240 deltagende elevers udsagn, er der således heller ikke mange af dem, der benytter sig af muligheden for at tale med elever fra andre uddannelser. Endnu færre elever taler med undervisere fra andre uddannelser. Se figur 4.

Figur 4. Fællesskab med andre elever og undervisere // Elever (%)

Kilde: Rundespørge DCUM 2016.
Note: n=240.

Elevernes tilkendegivelser understreger pointen om, at der er behov for at skabe rammer og rum, som understøtter elevernes og undervisernes faglige og sociale møder på tværs. Dette perspektiv indgår også i guiden *Erhvervsskolernes designudfordringer* (SIGNAL 2015).

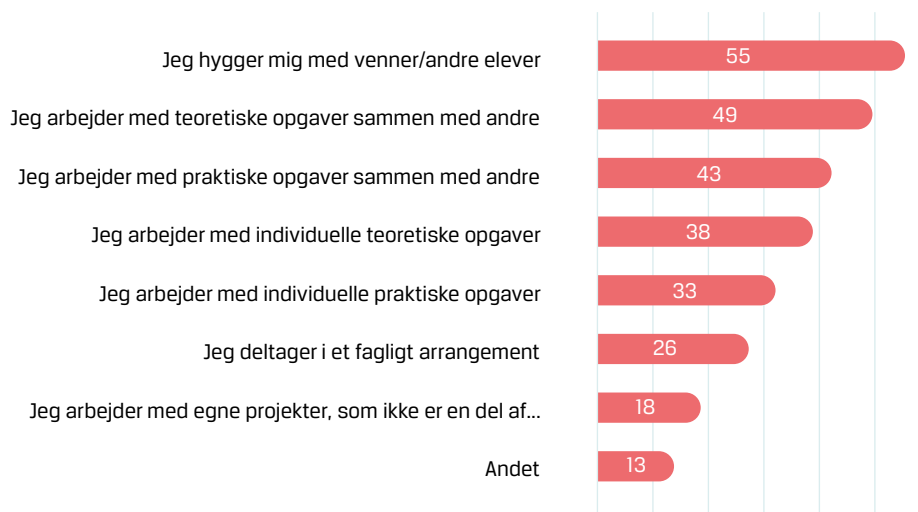
Her pointeres det, at erhvervsuddannelserne står over for en designudfordring i forhold til at skabe det sociale rum. Guiden peger også på vigtigheden af at have et fællesrum, hvor skolens elever møder hinanden, bliver set og møder medarbejdere fra forskellige fag, hvilket er essentielt for at skabe sociale fællesskaber og tilhørsforhold (SIGNAL 2015). Grundet de mange uddannelser, som skolerne ofte har spredt over et stort areal, er det særlig vigtigt at se skolens centrale fællesarealer som et sted, hvor eleverne kan samles, og hvor fagene sættes i scene.

Ophold på skolen efter skoletid

Sociale fællesskaber blandt elever skabes både i og uden for skoletiden. Det opstår i pauser, i undervisningstiden, og når dagens undervisning slutter. I arbejdet med at skabe attraktive sociale rammer, der understøtter elevernes behov og ønsker, vil det ofte være en fordel at åbne skolerne op og skabe rum og rammer, der indbyder eleverne til i højere grad at bruge skolen og dens faglige samt sociale faciliteter efter skoletid.

Flertallet af de adspurgte elever bruger ikke erhvervsskolernes faciliteter, efter lyset slukkes kl. 15. 68 % af eleverne svarer, at de sjældent eller aldrig bruger erhvervsskolerne efter skoletid. Forholdet mellem de

Figur 5. Hvad laver du primært, når du opholder dig på skolen efter skoletid?
(Her tænker vi på ophold, der varer en time eller længere), i %

Kilde: Rundespørge. DCUM 2016.

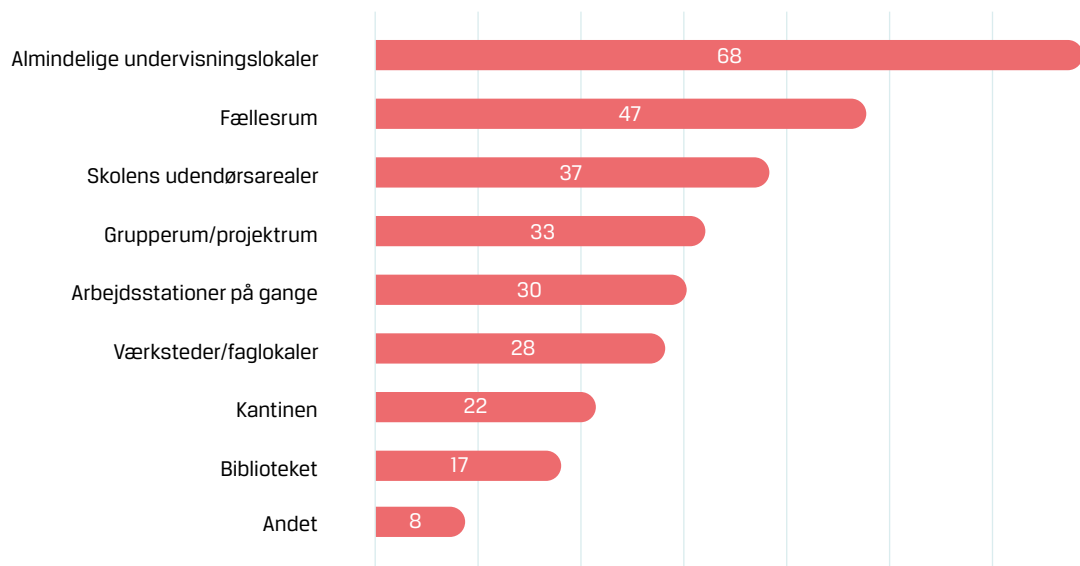
Notea: n=76. Eleverne har kunnet sætte mere end et kryds, og den samlede sum overstiger derfor 100 %.

Noteb: Der indgår kun besvarelser fra elever, der har svaret 'Engang imellem', 'Ofte' eller 'Meget ofte' til spørgsmålet "Hvad laver du primært, når du opholder dig på skolen efter skoletid? (Her tænker vi på ophold, der varer en time eller længere)".

elever, der bruger skolens faciliteter uden for skoletid, og de elever, der ikke bruger skolens faciliteter uden for skoletid, kan dog forventes at udligne sig med reformen, der bl.a. betyder flere yngre elever på erhvervsskolerne. I svarene fra de elever, der engang imellem, ofte eller meget ofte anvender skolernes faciliteter efter skoletid (32 %), er der tre aktiviteter, der særligt går igen. Hygge med venner og andre elever, at arbejde sammen med andre om teoretiske opgaver og at arbejde sammen med andre om praktiske opgaver. Se figur 5.

Figur 6 viser, at en stor del af de elever, der anvender skolens faciliteter efter skoletid, ofte opholder sig i almindelige undervisningslokaler. Dernæst nævnes fællesrum og skolens udendørsarealer. Det er værd at bemærke, at svarene ikke rummer viden om, hvorvidt elevernes brug af lokalerne er et udtryk for, hvor de foretrækker at opholde sig efter skoletid, eller om hvorvidt lokalerne er låst eller ej. Denne viden vil kunne give skolerne en idé om, hvor de skal sætte ind i forhold til at understøtte elevernes sociale fællesskab på skolen uden for den regulære skoletid.

Figur 6. Hvilke faciliteter bruger du i den forbindelse? %

Kilde: Rundspørge. DCUM 2016.

Notea: n=76. Eleverne har kunnet sætte mere end et kryds, og den samlede sum overstiger derfor 100 %.

Noteb: Der indgår kun besvarelser fra elever, der har svaret 'Engang imellem', 'Ofte' eller 'Meget ofte' til spørgsmålet "Hvad laver du primært, når du opholder dig på skolen efter skoletid? (Her tænker vi på ophold, der varer en time eller længere)".

Anbefalinger til arbejdet med 'skolen som social ramme'

- Inddrag skolens elevråd aktivt i arbejdet med at udvikle skolens fysiske rum. Fx ved at give dem en plads i det udvalg, der skal arbejde med skolens fysiske rammer. På den måde sikrer man, at eleverne bliver inddraget fra starten af, hvilket former ejerskab og gode ambassadører.
- Kortlæg, hvor eleverne foretrækker at opholde sig, samt hvad eleverne gerne vil bruge skolen til efter skoletid. Gå i dialog med eleverne (fx spørgeskemaer eller dialog med elevrådet), hvilket giver viden om, hvor man som skole skal sætte ind i forhold til at understøtte elevernes sociale fællesskab på skolen uden for den regulære skoletid.
- Hvis skolen har en bestemt profil, eller I ønsker bestemte aktiviteter på skolen, så tænk i fysiske rammer, der understøtter, at eleverne oplever disse ambitioner som del af det sociale miljø.
- Med GF1 er der en større gruppe yngre elever, som ofte bruger skolen efter skoletid. Vurder de forskellige behov for sociale fællesskaber i forhold til elevgruppernes forskellige aldre.

Motion og fysisk aktivitet

I forbindelse med målsætningen om at skabe et attraktivt ungdomsmiljø fastslår erhvervsskolereformen, at motion og bevægelse skal indgå som aktiv læring i tilknytning til den øvrige undervisning på grundforløbets første og anden del. Eleverne skal deltage i gennemsnitlig 45 minutters daglig motion og bevægelse. Formålet er at fremme sundhed og herigennem understøtte motivation og læring hos eleverne.

Mange erhvervsskoler er kommet godt i gang og tilrettelægger i dag bevægelse og motion for eleverne, både som regulære idrætstimer og som pædagogisk princip til at fremme motivation, læring og relationsdannelse eleverne imellem (Undervisningsministeriet 2014). Selvom mange skoler nu tænker motion og bevægelse ind i skoledagen, er der med reformen kommet yderligere fokus på området. Dette lægger op til, at skolerne skaber gode rammer for fysisk aktivitet. Det er langt fra alle skoler, der råder over idræts- og omklædningsfaciliteter, ligesom det ikke er alle skoler, der har uddannede idrætslærere i staben (SIGNAL 2015).

I dette afsnit fokuserer vi på udbredelsen af motion og fysisk aktivitet på erhvervsskolernes og på ledelsens, lærernes og elevernes syn på, hvad det kræver i forhold til organisering og fysiske rammer.

Rammer der understøtter fysisk aktivitet

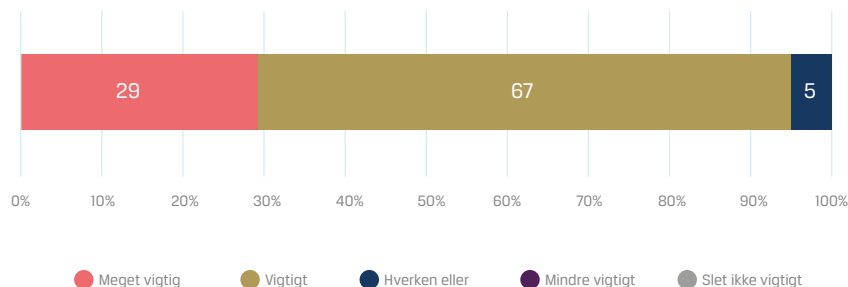
96 % af de adspurgte erhvervsskoleledere finder det enten vigtigt eller meget vigtigt, at skolen har velfungerende rammer til elevernes fysiske aktivitet (se figur 7). På spørgsmålet om, hvorvidt skolens rum og rammer fungerer godt i forhold til elevernes fysiske aktivitet, svarer 26 % imidlertid, at rammerne er utilfredsstillende eller meget utilfredsstillende. Når lederne bakker op om elevernes fysiske aktivitet og mener, at det skal være en del af elevernes liv på skolen, men samtidig mener, at rammerne er utilfredsstillende i forhold til elevernes fysiske aktivitet, indikerer det, at rammerne kan være udfordrede på nogle skoler.

I guiden *Erhvervsskolernes designudfordringer* påpeges det også, at der er behov for at tænke i alternativer på dette område. Den traditionelle idrætsundervisning kan med fordel nytænkes ude på skolerne, fx ved at lægge et organisatorisk fokus på, at bevægelse integreres i aktiviteterne på fx værkstederne og i teorilokalerne (SIGNAL 2015).

Rammer for fysisk aktivitet understøtter elevernes sociale fællesskab

Et godt ungdomsmiljø bevirker, at skolen fungerer som en social ramme og understøtter det sociale liv blandt eleverne. Her spiller elevernes mulighed for fysisk aktivitet

Figur 7. Hvor vigtigt er det for dig, at skolen kan tilbyde velfungerende rammer til:
Elevernes fysiske aktivitet? // Ledere (%)

Kilde: Rundspørge. DCUM 2016.

Note: n=42. Der er ingen respondenter, der har svaret 'Mindre vigtigt' eller 'Slet ikke vigtigt'.

en betydelig rolle. Fysisk aktivitet og bevægelse er med til at danne relationer mellem eleverne, hvilket er en af årsagerne til, at bevægelse er et reformkrav. Aftaleteksten understreger vigtigheden af fysisk aktivitet i løbet af skoledagen for elever på grundforløbet.

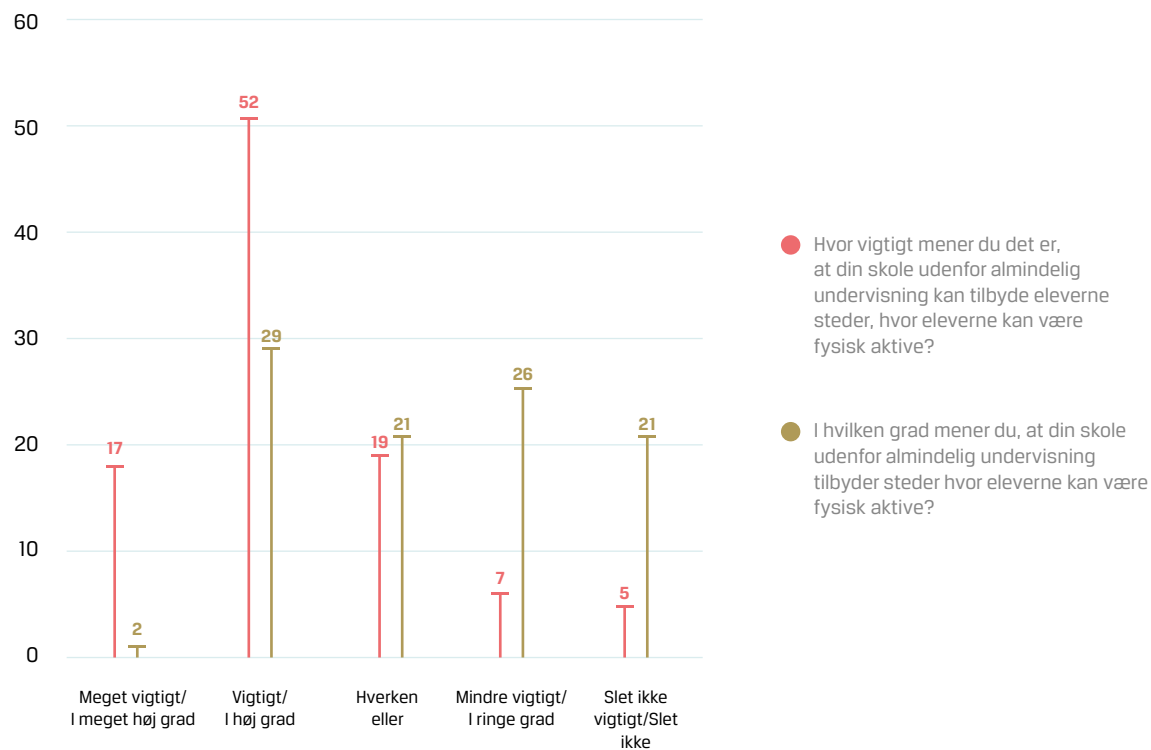
Som supplement til de gennemsnitlig 45 minutters bevægelse kan skolerne med fordel tænke rammer ind, der understøtter fysisk aktivitet, samt elevernes mulighed for at benytte disse ud over den skemalagte skoledag. Fysisk aktivitet efter undervisningens afslutning kan medføre, at eleverne indgår i sociale fællesskaber på tværs af skolens uddannelser, og den enkelte elevs chancer for at etablere et tilhørsforhold til skolen øges.

I rundspørgen var det således også interessant at få lederne syn på vigtigheden af rammer til fysisk aktivitet uden for almindelig undervisning, samt i hvilken grad skolen understøtter dette. Figur 8 viser, at størstedelen af lederne finder det meget vigtigt eller vigtigt (69 %). Når vi i stedet spørger, om der på nuværende tidspunkt er steder på skolen, der tilbyder rum, hvor eleverne kan være fysisk aktive uden for almindelig undervisning, bliver billedet mere uklart. En tredjedel af lederne i rundspørgen mener i høj grad eller meget høj grad, at skolen tilbyder eleverne sådanne steder. 47 % mener det modsatte. Se figur 8.

Selvom rundspørgen ikke er repræsentativ, indikerer den stadig, at der på nogle skoler er potentiale for at oprette steder og arbejde med rammerne for, at eleverne kan være fysisk aktive, når skoledagen slutter. Motion og fysisk aktivitet er for mange erhvervsskoler et område, der er kommet mere fokus på med reformen. Det er vigtigt at bevare fokus på formålet om at fremme sundhed og herigennem understøtte motivation og læring hos eleverne.

Figur 8. Ledernes holdning til mulighed for, at skolen kan tilbyde eleverne steder, hvor de kan være fysisk aktive uden for almindelig undervisning // Ledere (%)

Kilde: Rundspørge. DCUM 2016.
Note: n=42.

Anbefalinger til 'motion og fysisk aktivitet'

- Tænk 'bevægelse' både som planlagte, lærerinitierede aktiviteter og som elevstyrede aktiviteter. Ved de lærerinitierede aktiviteter er det vigtigt, at underviserne er klædt på, fx gennem relevant uddannelse eller efteruddannelse i bevægelse/idræt.
- Bevægelse kan med fordel planlægges på tværs af fag, grupper og uddannelser og dermed understøtte det sociale liv på skolen. I kan fx sætte bevægelse på skemaet en eller flere gange om ugen, som det passer ind hos jer, og lade eleverne/elevrådet stå for en årlig idrætsdag, der samler alle eleverne på tværs af afdelinger og uddannelser.
- Tænk bevægelse ind i de fysiske rammer, så rammerne lægger op til mere umiddelbar bevægelse i hverdagen. Bevægelse og fysisk aktivitet kan foregå på steder, der kræver særlige faciliteter, som fx en boldbane, en idrætshal eller en svømmehal. Men fysiske rammer, der understøtter bevægelse, kan også understøttes mere uformelt som en del af skolens dna. Det kan fx være en særlig udsmykning, som fx atletikresultater og -afstande, eller inventar, der opfordrer til fysisk aktivitet, fx ringe og ribber på udvalgte vægge og i lofter etc.

Virkelighedsnær undervisning

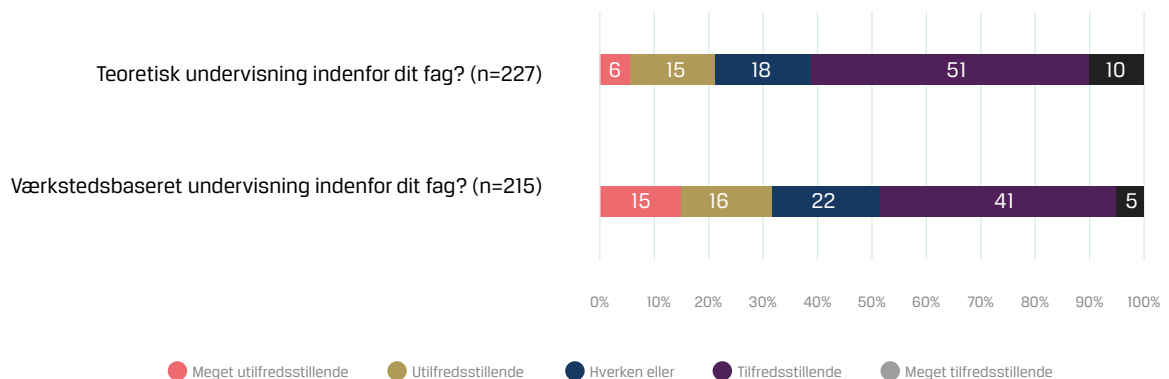
Et vigtigt element i en erhvervsuddannelse er, at undervisningen foregår i velfungerende og virkelighedsnære rammer, der så vidt muligt afspejler virkelighedens arbejdspladser. Både set i forhold til arbejdsopgaverne og i forhold til det udstyr og materiel, der anvendes. Den virkelighedsnære undervisning er en motivationsfaktor for alle de elever, der netop har valgt en erhvervsuddannelse på grund af den tætte kobling til praksis.

I dette afsnit ser vi først på, hvorvidt rammerne er velfungerende til deres formål eller ej. Derefter fokuserer vi på vigtigheden af virkelighedsnære undervisningsmiljøer ud fra både ledelsens, lærernes og elevernes perspektiv.

Rammerne til praktisk og teoretisk undervisning

85 % af de adspurgte undervisere i DCUM's rundspørge mener, at det er meget vigtigt eller vigtigt, at skolen kan tilbyde velfungerende rammer til værkstedsbaseret undervisning. Tæt på alle undervisere (96 %) mener, at det er meget vigtigt eller vigtigt, at skolen kan tilbyde velfungerende rammer til teoretisk undervisning. Ser man nærmere på, hvad underviserne så mener om de faktiske fysiske rammer, så svarer 31 %, at rammerne til værkstedsbaseret undervisning er meget utilfredsstillende eller utilfredsstillende.

Figur 9. Hvordan synes du overordnet, at skolens fysiske rammer fungerer til ... // Undervisere (%)

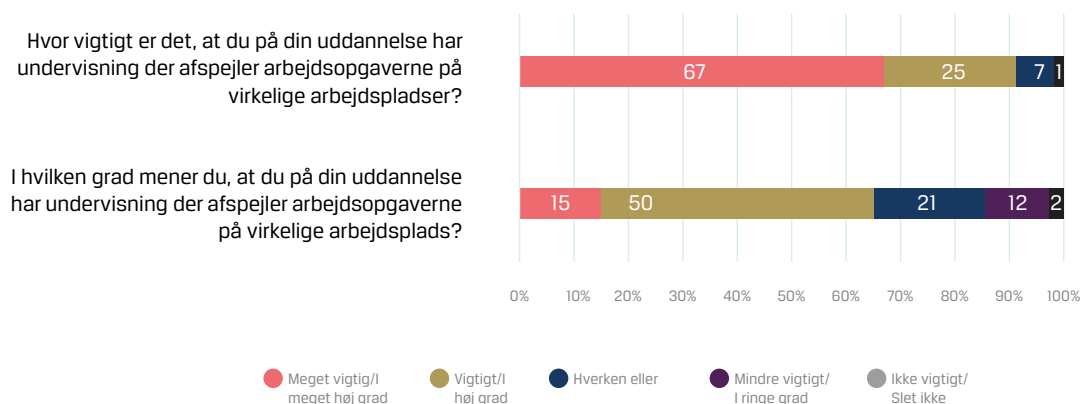
Blandt de adspurgte elever tegner der sig det samme billede. Eleverne finder det også vigtigt, at der tilbydes velfungerende rammer til værkstedsbaseret og teoretisk undervisning, men i vurderingen af de faktiske rammer på uddannelserne er de imidlertid mere kritiske. Hver femte elev mener, at rammerne til værkstedsbaseret undervisning fungerer meget tilfredsstillende eller utilfredsstillende. Det gælder for hver syvende elev, når det handler om rammerne for teoretisk undervisning.

Det er interessant, at lederne både vurderer vigtigheden af rammerne til værkstedsbaseret og teoretisk undervisning højt og, modsat underviserne og eleverne, samtidig mener, at dette understøttes på skolerne. Stort set ingen af de adspurgte ledere finder rammerne utilfredsstillende. Henholdsvis 74 % og 79 % mener, at rammerne for værkstedsbaseret og teoretisk undervisning er tilfredsstillende eller meget tilfredsstillende.

Perspektiver på virkelighedsnær undervisning

Der er ingen tvivl om, at de 240 elever i DCUM's rundspørge ser værdien i virkelighedsnær undervisning. I rundspørgen er de blevet spurgt om, hvor vigtigt det er, at undervisningen afspejler arbejdsopgaverne på virkelige arbejdspladser (se figur 10). Hertil svarer omkring 92 %, at de finder det vigtigt eller meget vigtigt. Når det handler om, hvorvidt dette understøttes i praksis på uddannelsen, oplever færre elever, at uddannelserne rent faktisk har undervisning, der afspejler arbejdsopgaverne på virkelige arbejdspladser. 65 % mener i meget høj grad eller høj grad, at undervisningen ikke afspejler virkelighedens arbejdspladser. 14 % mener i ringe grad eller slet ikke, at det er tilfældet i deres undervisning.

Figur 10. Vigtighed og understøttelse af undervisning, der afspejler arbejdsopgaver på virkelige arbejdspladser// Elever (%)

Det er ikke kun eleverne, der finder det vigtigt, at undervisningen afspejler arbejdsopgaverne på virkelige arbejdspladser. Både undervisere og ledere bakker eleverne op i dette synspunkt. Således mener 89 % af underviserne, at det er vigtigt eller meget vigtigt. Det samme er tilfældet for 97 % af de ledere, der har deltaget i rundspørgen.

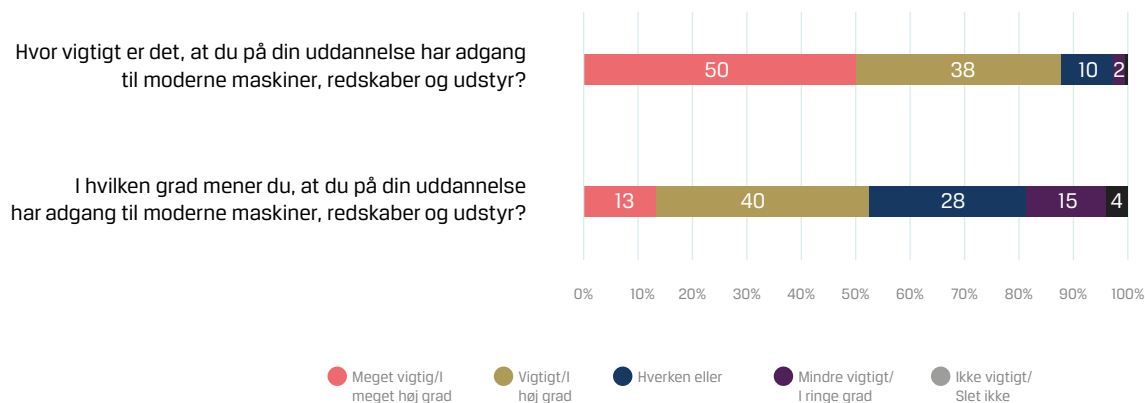
Billedet bliver mere broget, når henholdsvis ledere og undervisere svarer på spørgsmålet om, hvorvidt det rent faktisk er den type undervisning, der leveres. Kun 43 % af underviserne mener, at de i høj grad eller meget høj grad kan tilbyde undervisning, der afspejler arbejdsopgaverne på virkelige arbejdspladser. Blandt lederne mener 69 %, at det er tilfældet.

Tidssvarende udstyr og materiel i værkstederne

Figur 11 viser, at 88 % af de adspurgte elever mener, at det er vigtigt at have opdateret udstyr og materiel i værkstederne. Lidt over halvdelen (53 %) mener samtidig, at deres skole i meget høj grad eller høj grad imødekommer dette.

92 % af underviserne er, ikke overraskende, også enige i, at det er vigtigt for undervisningen, at materiellet på værkstederne er opdateret og moderne. Når spørgsmålet falder på, om det rent faktisk er tilfældet ude på skolerne, så er underviserne mere uenige. 34 % mener, at de i ringe

Figur 11. Vigtighed og understøttelse af moderne maskinel // Elever (%)

grad eller slet ikke kan tilbyde adgang til tidssvarende maskiner, redskaber og udstyr. 36 % mener i meget høj grad eller høj grad, at de netop kan tilbyde adgang til dette. En del af forklaringen på denne svarfordeling blandt underviserne kan findes i den store forskel, der er på skolerne, hvad angår økonomiske og strategiske prioriteringer. Det er bekosteligt at holde alle erhvervsskolernes ganske mange specialiserede værksteder opdateret med den nyeste teknologi.

I rundspørgen er lederne også blevet stillet spørgsmålet om vigtigheden af tidssvarende materiel, samt hvorvidt de mener, at dette understøttes på skolen. 69 % af lederne i rundspørgen mener således, at skolerne i meget høj grad eller høj grad kan tilbyde adgang til tidssvarende maskiner, redskaber og udstyr. Kun 7 % mener, at skolen i ringe grad eller slet ikke kan. Lederne er således mindre kritiske i deres svar end både eleverne og underviserne.

Selvom undersøgelsen ikke er repræsentativ, rejser spørgsmålet sig, om lederne har et for positivt syn på skolernes reelle kvalitet og opdateringsniveau? En forklaring kan være, at lederne ikke i samme grad som faglærerne kan holde sig opdaterede med, hvad der sker af både teknologisk udvikling og udvikling i produktionsprocesserne inden for de mange forskellige fagområder.

Anbefalinger til arbejdet med at skabe 'virkelighedsnær undervisning'

- Vurder de fysiske rammer, udstyr og fagmateriel på, om de lever op til ønsker og behov for praksisbaseret og virkelighedsnær undervisning. Ved at inddrage elever og undervisere i dialogen kan man skabe en fælles forståelse af, hvad der virker godt, og hvad der virker mindre godt, samt skabe en forventningsafstemning med begrundelser for nødvendige prioriteter i forhold til at levere virkelighedsnær undervisning.
- Overvej nye muligheder for samarbejder, der kan være med til at øge niveauet af virkelighedsnær undervisning. Fx gennem nye partnerskaber med andre uddannelser, det lokale erhvervsliv eller andre ressourcer i nærområdet.
- Drøft i ledelsen, hvordan rammerne kan øge elevernes muligheder for at forberede sig og dygtiggøre sig i værkstedslokaler m.m. uden for ordinær skoletid. Overvej, om der fx kan være nogle værksteder, som kan indrettes og planlægges sikkerhedsmæssigt ansvarligt, så eleverne kan benytte dem og bruge bestemt udstyr efter skole.

Afrunding

Med materialet i hånden kan I som ledere, bestyrelser og faglærere forhåbentlig få input og inspiration til det arbejde, der flere steder er godt i gang, men som andre steder først skal til at begynde.

Vi har i materialet zoomet ind på fire centrale indsatsområder, der både berører det overordnede organisatoriske niveau, samt mere konkrete indsatser indenfor skolens faglige og sociale ansvarsområder. De udvalgte indsatsområder skal tilsammen give et billede af nogle af de muligheder og udfordringer der er i arbejdet med de fysiske rammer i forhold til reformen.

Fokus på de fysiske rammer er nødvendigt i forhold til en helhedsorienteret indsats på erhvervsskolerne. Det handler om at skabe gode rammer om alt det, vi ønsker for eleverne – trivsel, læring, sociale relationer, fællesskaber etc.

Litteraturliste

SIGNAL (2015):

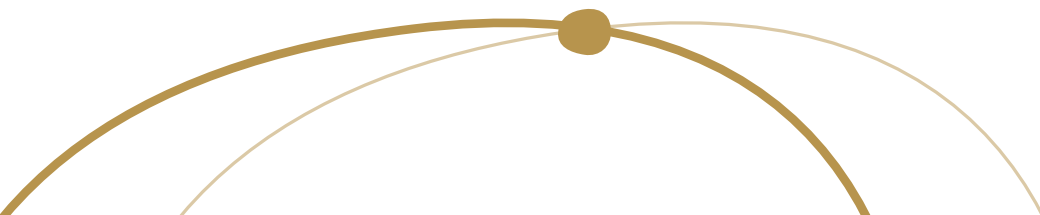
Erhvervsskolernes designudfordringer "Guide til fremtidens læringsrum på erhvervsskoler". København: SIGNAL.

Undervisningsministeriet, (2014):

Aftale om bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser, 2014. København

Undervisningsministeriet, (2015):

Trivselsmåling på EUD, 2015. København.

Skolens pædagogiske,
didaktiske og organisatoriske
ambitioner skal ses i samspil
med de fysiske rammer

Udgivet
DCUM, december 2016

Tekst
Rasmus Challi
og Lea Høxbroe Jeppesen

Redaktion
Christian Rudbeck

Ansvarshavende
Jannie Moon Lindskov

Foto
Mette Johnsen, Anders Bach

Design
Vokseværk – vokseverk.dk

Svanemærket tryksag
5041 0661 GP-Tryk A/S

dansk
center for
undervisningsmiljø

viden til praksis

